

Проф. Янош Корнай

НАПРАВЛЕНИЯТА В СОЦИАЛНИТЕ НАУКИ: РАЗДЕЛЕНИЕ ИЛИ СЪТРУДНИЧЕСТВО?

Анализирана е връзката между различните направления от социалните науки – по-специално икономика, политика, социология и право. Установено е, че отделните направления са обърнати навътре и рядко използват резултати от другите социални науки.

Разгледани са пет примера за интердисциплинарни подходи – теория на разумния избор, теория на игрите, многовариантен анализ на дългосрочните серии на националната статистика, използване на “меки” данни, “системна парадигма”.

Посочени са и желаните посоки за промяна с оглед премахването на границите, които разделят направленията.

JEL: A12

Бих искал да започна със две сравнително скорошни събития. Под покровителството на Collegium Budapest - Институт за висши изследвания, между 2000 и 2002 г. заедно с проф. Сюзън Роуз-Акерман от Университета Йеил - САЩ, събрахме и ръководихме група изследователи, които анализираха темата “Честност и доверие в светлината на постсоциалистическия преход”.¹ Колективът включваше хора от различни професии, вкл. учени по правни науки, икономисти, социолози, политолози и историци. Провеждахме седмични семинари и докладвахме за напредъка в работата си. Всички бяхме озадачени от факта, че ни беше трудно да се разбираме помежду си. Всяко направление има своите (категорично изказани или безмълвни) аксиоми и основни допускания; всеки имаше свой собствен език и речник. Учените от отделните направления приемат различни приноси за “класически”, но всички те смятат, че работата, която според тях е класическа, е известна на останалите. Съществува голямо разнообразие сред направленията относно това кои съвременни разработки са известни и кои предмети са станали “горещи”. Въпреки това представителите на всяка професия очакваха от останалите да имат знания в тяхната област.

Интердисциплинарният характер на изследователската група изискваше определен вид самодисциплина от страна на участниците. Те бяха принудени да говорят на семинарите по начин, който да е разбираем и за останалите. Ние се учихме един от друг и се опитвахме да бъдем отворени към идеите, предложени от другите направления.

В началото на 2005 г. пътувах до Китай. Докато подготвях лекциите, които трябваше да изнеса там, се опитах да се запозная с най-новата

¹ Статиите, разработени в рамките на изследователския проект, са събрани в две части: Kornai and Rose-Ackerman (2004) и Kornai, Rothstein, and Rose-Ackerman (2004).

Направленията в социалните науки: разделение или сътрудничество?

литература по китайския процес на реформа. Прочетох много статии от най-добрите икономисти, изучаващи тази област, и бях шокиран от факта, че въпреки че се докосваха до политическите аспекти на реформата, те не посочваха нито една статия от списание по политология. Същевременно прочетох статии от водещи политолози, специализирали в тази област, и открих същата едностранност – макар че споменаваха няколко пъти реформата в икономиката, те изобщо не се позоваваха на икономически списания. Изглежда нямаше никакво интелектуално комуникиране между тези две групи експерти по въпросите на Китай.

Във връзка с това реших да разгледам по-подробно връзката между различните направления от социалните науки. В тази дейност ми асистираше студентът по икономика Номи Петер. Съсредоточихме вниманието си върху икономика, политология, социология и право. Избрахме пет водещи списания от всяко от тези направления, като обхванахме период от една година, т.е. всички статии, публикувани през 2004 г.

Събрахме броя на позоваванията, които класифицирахме по различни начини (метод на изчисляване, принципи на класифициране). Основните резултати са посочени в приложението. В икономическите списания намерихме 316 статии, към които нашата методология беше приложима. От 4885 позовавания, които намерихме в тези статии, 88.9% бяха също и от икономически списания, 6.6% – от интердисциплинарни списания за социални науки, 2.2% – от списания за политология, 1.2% – от правни и 1% от социологически списания. Изключително доминиращият източник на знания за професията на икономиста е следователно самата професия – трудове, публикувани от други икономисти в икономически списания. Направлението е обърнато навътре и рядко приема продукти от други направления на социалните науки. Подобна ситуация съществува и в другите изследвани направления (вж. приложението).

Не бих искал да надценявам стойността на количествените резултати в това миниатюрно събиране на данни. Очевидно бихме получили много по-точни и достоверни резултати, ако анализирахме тези списания, издадени в няколко различни години, и включвахме повече направления и списания в анализа. В този случай от пресмятането изключихме позовавания, в които направлението, създаващо източника, е двусмислено. Едно по-точно изчисляване би изисквало много работа и се надявам някой да я осъществи. Изводът от това кратко изследване е ясен: интелектуалните връзки между направленията на социалните науки са много слаби.

Къде се намираме сега относно разделенията и сътрудничеството в социалните науки? Какво може да се направи, за да се приближат тези направления, така че да осигурят ясен разностранен подход към проблемите, които в момента те разглеждат отделно? Тук се опитвам да дам само частичен и схематичен отговор, основно за да насърча читателя да помисли

по тези трудни въпроси. Едно по-дълбоко разбиране на тези проблеми изисква по-пълно и разширено изследване.

Пет насърчителни примера за интер-дисциплинарни подходи

Основната картина на взаимодействия между направленията е малко по-благоприятна от описаната. Тук давам пет примера за интелектуални потоци, научни позиции и методи, които са преминали границите на традиционните направления и са насърчили конвергенция и сътрудничество между тях. Убеден съм, че могат да се намерят и много други примери.

1. Теория на разумния избор

Тази теория представлява ядрото на неокласическата икономика. Щателното ѝ обсъждане започва с Walras; Arrow and Debreu я разработват по-подробно.

Въпреки че теорията на разумния избор се е развивала в рамките на икономиката, тя се използва широко и в други специалности. Пионер в опитите да разшири икономиката е Гари Бекер, който получи Нобелова награда в тази област през 1992 г. Той твърди, че в много случаи мотивите за човешкото поведение могат да се опишат с предположението, че десижън-мейкърът, който избира между различни алтернативи, ще избере тази, която гарантира най-благоприятната комбинация от ползи и вреди. Предполага се, че десижън-мейкърът е последователен човек, чиито предпочитания задоволяват известни изисквания за последователност и който максимизира една функция на удобство, т.е. той се опитва да направи оптимален избор между алтернативите. Прилагането на модела за разумния избор ни позволява да анализираме не само икономическите решения (например избора на производителя между различни технологии или избора на потребителя между две стоки), а също и много други въпроси, например престъпност, самоубийство, размер на семейството, избори.

В книгата си "Антиравновесие" (1971) разглеждам много подробно моята критиката на теорията на разумния избор. Определено не съм неин безкритичен последовател и по-скоро осъзнавам ограниченията на този модел. Все пак бих подчертал, че би било голяма грешка той просто да се отхвърли. Трябва също да избегнем принизяването на проблема до конфликт между направления и поднаправления, твърдейки например, че "ние, социолозите (или политолозите, или юристите), не харесваме теорията на разумния избор, а вие, икономистите, искате да ни я наложите". Не, въпросът е друг. Няма такова нещо като социолозите и икономистите. Съществуват няколко вида социолози и няколко вида икономисти. Икономистите включват хора като мен, които критикуват тази теория, но знаят, че тя има значителна разяснителна сила и следователно трябва да се използва и прилага. Все пак е необходимо да разберем ограниченията на нейната валидност, както и нейните ползи.

Направленията в социалните науки: разделение или сътрудничество?

Недодялани ползватели на теорията на разумния избор (а те са много) вярват, че тя е ключът към разбирането на *всички* явления – че няма човешко поведение, което да не може да бъде обяснено (може би с известни трудности) с помощта на този модел. Обратно, хората, които я прилагат разумно (те също са много), разбират, че тя може да обясни някои явления, но други не. Те знаят също, че обяснението е само частично валидно дори в случаите, когато има разяснителна сила. То не може да хвърли светлина върху цялото явление, но може да посочи някои важни елементи. Следователно аз използвам теорията на разумния избор предпазливо и в определени граници. Ако съм изправен пред проблем, който се нуждае от разясняване, особено ако е сложно социално явление, смятам, че си струва да се запитам какви са мотивите на десижън-мейкърите, какви цели ги водят и дали имат ясно разбираеми интереси (те могат да са нефинансови, например мотиви за получаване на власт или емоционални мотиви). Заслужава да се анализира какво кара индивидите да действат, тъй като това ни помага да разберем причината за събитието, което се е случило в резултат от техните избори и решения, съзнателни или несъзнателни.

Аз съм против “империализма” на теорията на разумния избор, нейното агресивно разпространение и практиката на налагането ѝ върху изследователите. Все пак смятам за много важно и желателно тя да се разглежда и използва, когато е възможно. Досега никое от направленията на социалните науки не е успяло да избегне въздействието на тази теория.

2. Теория на игрите

В случая на разумния избор едно фундаментално допускане (че десижън-мейкърът прави разумен избор) се пренесе извън границите на икономиката. При теорията на игрите *една форма на описание*, възможна техника за описване на ситуации се е пренесла извън границите на едно направление.

Първите примери, към които теорията на игрите изглежда е приложима, бяха социалните игри, но класическият труд на Neumann and Morgenstern (1944) започна да се прилага към икономическите явления малко преди това. Скоро стана ясно, че теорията може да се използва за анализиране на всякакво социално явление. По-точно, тя е приложима към всяка ситуация, която включва взаимодействие (сътрудничество, конфликт, хармонизиране на поведение, действия срещу други актьори) между социалните актьори или в която може да възникне взаимодействие. Хората са свързани чрез голямо разнообразие от социални връзки. Ако съществува каквато и да е връзка между тях, повечето явления, свързани с тяхното взаимодействие, могат да се опишат с някакъв вид модел на теорията на игрите, което би помогнало за достигане до интересни изводи. Явления, които могат да се анализират с теорията на игрите, се наблюдават в сферата на политиката, семейния живот, при военни и много други ситуации.

Повечето изследователи в тази област работят в департаменти по икономика. Но теорията на игрите се е развила и извън границите на икономиката, за да се превърне в основна аналитична техника, приложима в социалните науки.

3. Многовариантен анализ на дългосрочните серии на националната статистика

Изобилието от данни и напредъкът в методите на изчисляване водят до сближаване на несравнимите области на социалните науки. През 60-те години на миналия век Република Корея, Бразилия и някои други държави достигнаха забележително бърз икономически растеж. По онова време някои изследователи отбелязаха, че всички тези държави са управлявани от потиснически диктаторски режими. Това ги доведе до заключението, че диктатурата поощрява растежа чрез създаване на много по-добри условия за икономическо развитие, отколкото демократичните системи. Типичният аргумент беше да се разгледа една от високоразвитите държави и да се направи опит да се открие някакъв общ извод от нея или може би от една или две други подобни държави.

През десетилетията след това се настъпиха редица промени. Първо, създадох се огромни бази данни със серии от данни за 100 до 150 държави през дълъг период. Някои от тези времеви серии покриват икономически данни (например БВП), а други - неикономически явления.

Друго значимо събитие от последните три десетилетия е развитието на изключително ефективни компютри, които позволяват бързото разрешаване на гигантски системи от уравнения, многовариантни регресионни изчисления и други математико-статистически анализи. Тези компютри могат да решават задачи, които изискват 100 000 изчисления в една серия.

Много проекти използват нови възможности, предлагани от големи бази данни и бързи компютри. Сред пионерите беше Робърт Баро (1991). През последните 15 години този вид анализ се превърна в индустрия, в която работят стотици изследователи.²

Типичната процедура е, както следва: Да кажем, че един изследовател иска да разясни икономическо (например растеж или неравенство в доходите) или неикономическо явление (например равнище на неграмотност). Той може да вземе предвид широк кръг от разяснителни променливи, обхващащи от количествени икономически статистически данни като равнище на инвестиране или отвореност на държавата към външна търговия до различни качествени социални характеристики като степен на демокрация или диктатура, доминираща в дадена политическа система. Изследователят може да разгледа законовата система на държавата

² За дискусии по тази работа вж. Djankov and others (2003) и Knack and Keefer (1995).

(англо-саксонската или немската). Той може да изследва колко често има корупция и каква е доминиращата религия в страната.

Ако в пакета разяснителни променливи са включени други явления, изследователят може да получи повече от няколко произволно избрани примера за фактори, които влияят върху растежа на изучаваните явления. Следването на внимателния анализ от този тип многовариантни изчисления невинаги може да доведе до ясни и определени отговори или до убедителни резултати. Но какъвто и да е резултатът, ние сме направили голяма крачка напред в познанието. Със средствата на статистиката не само икономиката, а общо социалните науки днес могат да изследват случайните връзки между широк кръг икономически и неикономически явления.

Този подход поражда много сериозни методологични трудности. В редица случаи неговото приложение буди безпокойство. Изследователите често злоупотребяват с накратко описаната дотук методология и достигат до безотговорни изводи от анализа. Но въпреки тези проблеми в момента съществува метод, който, ако е приложен внимателно, може да се окаже ценен за разбирането на сложните взаимоотношения.

Бих искал да отправя едно предупреждение относно този метод. Компютрите днес са толкова бързи, че изследователите могат да правят произволни експерименти, например ироничната статия "Аз току-що изчислих 2 милиона регресии", която Sala-i-Martin (1997) предлага. Може да се сложи каквото и да е в лявата и дясната страна, регресията може да се направи въз основа на милиони изчисления и да се намери подходящо уравнение. Предупреждението на Tjalling Koopmans остава в сила: всички значими изчисления и всеки сериозен качествен анализ трябва да бъдат основани на съществена теория (Koopmans, 1947).

4. Използването на "меки" данни

Преди 2-3 десетилетия икономистите щяха да приемат като сериозни само емпирични анализи, съдържащи *ex post* статистически данни. Те нямаше да приемат идеята, че един сериозен икономически анализ може да бъде основан на интервюта и нямаше да повярват, че само изследователи на пазара или може би социолози ще осъществят този вид проучване, а не уважавани икономисти. Сега ситуацията вече е друга.

Професионалистите днес осъзнават, че нещата, които се случват в съзнанието, имат значение. Икономистите трябва да разберат очакванията, надеждите и възприеманията на хората и да оценяват ценностите, които влияят върху начина им на мислене и равнищата на оптимизма или песимизма им. Благополучието винаги е било сред променливите, смятани от икономистите за важни, но преди то се измерваше изключително с обема на потреблението. Често днес те се опитват да измерват равни-

щето на щастие на хората, питайки ги колко са щастливи (вж. Frey and Stutzer 2002).

Днес много изследвания са осъществени от изследователи, които разчитат на техники, неприлагани от икономисти, но често използвани от социолози. Този вид данни може да се получи от различни източници, вкл. анкети, интервюта и отговори на писмени или устни въпроси. Оценката на изследователски проект не трябва да се базира на това дали основните данни са “меки” или “твърди”, а на това дали те са представителни и последователни и дали проектът е изпълнен внимателно.

5. “Системна парадигма”

Надявам се, няма да прозвучи нескромно, ако отбележа на последно място един специфичен *подход*, който обикновено прилагам в работата си и който наричам “системна парадигма” (Kornai, 2000). Трябва да вземем предвид историческия период, през който бившият Съветски съюз и Източна Европа бяха под комунистически диктат. Описването предимно на политическия режим (политическия монопол на Комунистическата партия) ще създаде едностранна представа за региона и времето. Същевременно описването на икономиката единствено чрез отбелязване на премахването на частната собственост като средство за производство, национализацията на всички производствени активи, премахването на пазара и централизираното управление на икономическите процеси ще представи друга едностранна картина. По-пълната картина трябва да разгледа и двата аспекта, както и някои идеологии, доминирането на марксистко-ленинските идеали, преследването на алтернативни гледни точки и реториката и пропагандата на комунистическия режим.

Единственият начин да се разбере действителността на този режим преди 1990 г. е като се опитаме да изследваме системата като цяло. Трябва да се опитаме да разберем едновременно всичките ѝ сфери и измерения, как различните елементи влияят един на друг, какви взаимодействия надделяват между тях и как се е появила взаимната зависимост.

Системната парадигма има богати интелектуални традиции. За неин пионер бих приел Карл Маркс. Други забележителни учени в това отношение са Karl Polanyi (1944) [1962], Friedrich Hayek (1935, 1944) и Joseph Schumpeter (1942).

Прилагането на системната парадигма е необходимо не само за изследване на социализма, а също и за разбирането на капиталистическата система по-скоро като цяло, отколкото само една или друга от нейните сфери. Този системен подход стана изключително важен днес, когато в бившите комунистически държави се извършват промени, или както ги нарича Karl Polanyi “голяма трансформация”. Онези, които през последните 15 години са специализирали в изследване на промените в бившия Съветски

Направленията в социалните науки: разделение или сътрудничество?

съюз, Централна и Източна Европа, Китай и Виетнам (т.нар. “транзитолози”, включващи експерти от Световната банка, Международния валутен фонд и Европейската банка за реконструкция и развитие), имат правилно разбиране за това. Дори ако те не използват израза “*системна парадигма*”, характерът на тяхната работа ги кара да прилагат този подход.

Системната парадигма не може да се прилага в тесните граници на едно или друго направление от социалните науки. Самата същност на подхода е в неговия интердисциплинарен характер.

Желани посоки

Кои са желаните посоки на промяна? Не предлагам премахването на границите, които разделят направленията. Не предлагам департаментите по икономика, социология и политически науки да се обединят в общ департамент по социални науки. Не съм маниак по сливанията и не само по тактически причини (т.е. да се избягнат борбите за власт, които обикновено ги следват).

Отделните направления са богати на ценни традиции, методологии и подходи. Специалистите от всяко направление имат прецизни знания по част от литературата за всички социални науки. Ще бъде огромна грешка, ако в бъдеще само “универсалистите” правят изследвания и обучават студентите по социални науки. Все пак имам *три предложения* за подобряване споделянето на знания между отделните направления. Те са скромни и може би имат по-голям шанс да се възприемат.

- 1. *Придобиване поне минимум знания в други специалности*

Каквато и да е вашата специалност, придобийте минимум знания в други направления на социалните науки. Max Weber не е единственият учен извън икономиката, чиято работа икономистите трябва да разбират. Както за получаване на докторска степен по икономика се изисква минимално равнище на познания по математика и статистика, така трябва да се поставят минимални изисквания по социални науки и история. Що се отнася до “старите” изследователи, ние трябва да се самообучим, да четем много повече трудове от другите направления на социалните науки, както и да следваме по-късните им постижения и обсъждания.

Дали трябва да се поставят задължителни минимални изисквания към студентите, или е необходимо да се ограничим с препоръки университетите да насърчават по-широко познание и да дават допълнителни точки за курсове извън основната специалност? Не съм сигурен кой е правилният отговор; струва си тази дискусия да продължи. Но това не е най-важното. Истински важна е атмосферата, доминираща в един университет, очакванията на колегите помежду им. Съществува термин, използван от унгарската интелигенция - *варварин-професионалист*. Той се отнася до хора, които са експерти в тясна област, но не знаят нищо друго. Трябва да създадем атмосфера, в която всички професионални “диваци” да се срамуват от своята необразованост, независимо колко са силни в собствената си област.

• 2. *Насърчаване интердисциплинарната работа и сътрудничество между експертите от различните направления*

Сега интердисциплинарните трудове са по-често срещани, отколкото беше преди няколко десетилетия, но все още не са широко разпространени. Желателно би било да има повече интердисциплинарни изследователски проекти и повече такива курсове в университетите.

Днес терминът *“интердисциплинарен учен”* не носи голямо уважение. Изразът *“най-добрият философ сред икономистите”* не е комплимент. Това оценяване трябва да се промени. Само няколко списания покриват две съседни специалности (например икономика и социология или икономика и право). Но няма нито едно престижно академично списание на английски език, покриващо всички социални науки. Докато пишех статията си за системната парадигма, не можах да открия дори едно списание по този въпрос. Радвам се, че Световната банка ще публикува тази статия. Това всъщност също е статия, която не пасва на нито едно специализирано списание, и тя ще постигне целта си само ако е публикувана едновременно в списания от различни профили. Но политиката на публикуване забранява подобна практика заради правото на първа публикация. Списание с добра репутация никога няма да пожелае да стане втори издател. Споменавам това само иронично и за да опиша сегашната ситуация, в която въпреки многото списания не съществува дори един задоволителен форум-списание за всеобхватни бележки, покриващи всички направления от социалните науки. Ако бях по-млад, бих инициирал създаването на общо списание за социалните науки.

• 3. *Насърчаване развитието на нов вид мултидисциплинарен учен*

Трябва да насърчаваме появата на специфичен вид учен в академичната сфера – *“социалния учен”*. Повечето учени биха искали да останат иконометрици или експериментални психолози, или емпирични социални антрополози. Но е необходима малка група изследователи и преподаватели, които се опитват за развият по-всеобхватен подход към проблемите. Такива всеобхватни умове са нужни не само за да се превърнат в новите Хайек или Шумпетер, а и за да посрещнат по-скромни нужди. Например президенти и министър-председатели се нуждаят от съветници, които имат по-всеобхватни познания от сегашните (често твърде тясно обучени), които са запознати с много специалности, хора с богати познания по история, политически науки, икономика, социология и социална психология. Не е необходимо те да бъдат експерти в тези области, трябва само да могат да се ориентират в съответните направления и да знаят кои книги трябва да прочетат. Създаването на такъв тип учен може да помогне на политиците да получат по-добри съвети.

В заключение бих искал да посоча още веднъж, че няма готови рецепти за разрешаване на проблемите, описани в тази статия. Но тя може да бъде полезна с привличане вниманието към един труден проблем, който все още не е разрешен правилно.

Направленията в социалните науки: разделение или сътрудничество?

Приложение

Методология и цифрови данни за изследване на цитиранията сред специалностите

Бяха избрани по пет списания от икономика, право, политология и социология (табл. 1) и беше анализирана всяка статия в тези 20 списания през 2004 г. Изборът на икономическите издания беше въз основа на различни проучвания на "водещи списания". Експертите от другите направления избраха списанията по право, политология и социология. Макар че повечето от тези списания са публикувани в САЩ, пакетът включваше поне едно неамериканско списание от всяко направление. Накрая изборът беше твърде произволен, въпреки че, изглежда, се получи така, че всяко от избраните издания е сред водещите 10-15 в своята област.

Таблица 1

Избрани списания във всяка област (2004)

Икономика	Право	Политология	Социология
American Economic Review	American Journal of International Law	American Political Science Review	American Journal of Sociology
Economic Journal	Columbia Law Review	Comparative Politics	American Sociological Review
Journal of Economic Perspectives	Harvard Law Review	European Journal of Political Research	Annual Review of Sociology
Journal of Political Economy	Rabel's Zeitschrift	Journal of Democracy	Social Forces
Review of Economic Studies	Yale Law Journal	World Politics ^a	Sociology

Забележка: "а" - Включен е последният брой от 2003 г., тъй като списанието е публикувало само три броя през 2004 г.

Източник. Изчисления на автора с помощта на Номи Петер.

Бяха изчислени цитиранията във всяка статия към статии, публикувани в редовните издания на други списания (табл. 2). Понякога бяха включени също и публикации, които се появяват в специални издания. Например анализът включи изданията *Papers & Proceedings* на *American Economic Review*, *Conference Papers* на *Economic Journal* и *Symposium* и *Supreme Court 2003 Term* на *Harvard Law Review*.

Таблица 2

Брой анализирани книжки, статии и цитирания

Предмет	Икономика	Право	Политология	Социология	Общо
Книжки	27	32	18	22	99
Статии	316	65	164	176	721
Позовавания	8637	9952	6567	12 827	37 983

Източник. Изчисления на автора с помощта на Номи Петер.

Определени бяха индивидуални цитирания към една от следните категории: икономика, право, политология, социология, интердисциплинарност, други. Статии по международни въпроси и връзки бяха категоризирани като такива от политология; по темата за половете - като статии от социология; по криминология - като статии от право, и по икономикс, индустриална организация, финанси, индустриални отношения, бизнес и политикономия - като икономически статии.

Процесът на установяване на интердисциплинарна категория беше, както следва: В някои случаи заглавието на списанието недвусмислено определя специалностите, чиито области то покрива (например *The Journal of Law & Economics*). В други случаи (например *Theory and Society*) беше необходима преценка за определяне на това дали списанието е интердисциплинарно.

Ако цитирането е публикувано в списание, съответната категория обикновено е ясна. Тъй като други цитирания са трудни за класифициране, те бяха групирани в "други". Тази категория включва всички книги, работни материали, Интернет-страници, статии от списания, от вестници и други публикации, попадащи извън установените пет категории.

Табл. 3 и 4 показват, че отношението на цитиранията към собствената специалност е много високо, ако разглеждаме позоваванията, класифицирани в петте категории (още повече, че отношението е най-високо в статиите, публикувани в икономически списания).

Цифрите в проценти в диагоналите показват високата степен на "вглеждане навътре" във всички изследвани специалности. Цифрата е най-висока в икономика (88.9%) и право (84.0%) и най-ниска за политология и социология - 65.8% за двете специалности (табл. 3 и 4).

Таблица 3

Разпределение на позоваванията

Вид публикация, в която цитирането е оригинално публикувано	Вид списание, в което се появява споменаването				
	Икономика	Право	Политология	Социология	Общо
(1) Икономика	4344	256	341	625	5566
(2) Право	60	3428	70	190	3748
(3) Политика	109	84	1379	286	1858
(4) Социология	50	15	110	3077	3252
(5) Интердисциплинарно	322	296	197	497	1312
(6) Подсума: Брой цитирания, определени като произлизащи от определена специалност или в интердисциплинарната категория (т. 1 до 5)	4885	4079	2097	4675	15 736
(7) "Други"	3752	5873	4470	8152	22 247
(8) Общо (8 = 6 + 7)	8637	9952	6567	12 827	37 983

Източник. Изчисления на автора с помощта на Ноemi Петер.

Направленията в социалните науки: разделение или сътрудничество?

Таблица 4

Разпределение на цитиранията, определени като произлизащи от дадена специалност (%)

Вид публикация, в която цитирането е оригинално публикувано	Вид списание, в което се появява позоваването				
	Икономика	Право	Политология	Социология	Общо
Икономическо списание	88.9	6.3	316.3	13.4	35.4
Правно списание	1.2	84.0	3.3	4.0	23.8
Списание по политология	2.2	2.0	65.8	6.1	11.8
Социологическо списание	1.0	0.4	5.3	65.8	20.7
Интердисциплинарно списание	6.6	7.3	9.4	10.6)	8.3
Общо	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Забележка. Цифрите 100.0 на последния ред се отнасят до всички позовавания, показани на ред 6 в табл. 3. Например от позоваванията в икономически статии 4885 определени позовавания съставляват 100%, показани в дъното на таблицата. От всички тях общо 88.9% се отнасят до статии в икономически прегледи.

Източник. Изчисления на автора с помощта на Ноemi Петер.

Едно по-подробно изследване би могло да разпредели цитиранията, които спадат към категорията "Други". Ние направихме това само за икономиката. Резултатите от експеримента, целящ по-подробно разделяне на категорията "Други", вж. на табл. 5, която показва, че направленията, споменати тук за по-подробно изследване, в повечето случаи също са пренебрегнати като цели за споменаване от икономически статии.

Таблица 5

Разпределение на "Други", цитирани в икономически статии (%)

	Брой	Процент
Категория "Други" общо	3752	100
в т.ч. определени като произлизащи от определени направления:		
(1) История	4	0.1
(2) Математика, статистика	87	2.3
(3) Психология	103	2.8
(4) Философия	10	0.3
(5) Антропология	3	0.1
(6) Подсума: Определени цитирания [(1) до (5)]	207	5.5
(7) Оставащи неопределени цитирания, общо	3545	94.5

Източник: Изчисления на автора с помощта на Ноemi Петер.

Отношението на "Други" е интересно във връзка с разяснителната сила на този анализ. Успяхме да класифицираме 57% от всички позовавания в икономика, но само 41% в право, 37% в социология и 32% в политология.

Използвана литература:

- Barro, R. J.* Economic Growth in a Cross Section of Countries. - Quarterly Journal of Economics, 1991, 106 (2), p. 407 - 443.
- Becker, G. S.* Nobel Lecture: The Economic Way of Looking at Behavior. - Journal of Political Economy, 1993, 101 (3), p. 385 - 409.
- Djankov, S., E. Glaeser, R. La Porta, Fl.-de-Silanes, and A. Shleifer.* The New Comparative Economics. - Journal of Comparative Economics, 2003, 31 (4), p. 595–619.
- Frey, B. S., and A. Stutzer.* What Can Economists Learn from Happiness Research? - Journal of Economic Literature, 2002, 40 (2): 402–35.
- Hayek, Fr. von* (ed.). Collectivist Economic Planning. Amsterdam: North-Holland, 1935.
- Hayek, Fr. von* (ed.). The Road to Serfdom. Chicago: University of Chicago Press, 1944.
- Knack, St., and Ph. Keefer.* Institutions and Economic Performance: Cross-Country Tests Using Alternative Institutional Measures. - Economics and Politics, 1995, 7 (3), p. 207 - 228.
- Koopmans, Tjalling Ch.* Measurement without Theory. - Review of Economics and Statistics 29 (3), 1947, p. 161 - 172.
- Kornai, J.* Anti-Equilibrium. Amsterdam: North-Holland, 1971.
- Kornai, J.* The System Paradigm. – In: Schekle, W., W.-H. Krauth, M. Kohli, and G. Elwert (eds.). Paradigms of Social Change: Modernization, Development, Transformation, Evolution. Frankfurt: Campus Verlag, New York: St. Martin's, 2000, p. 111 - 133.
- Kornai, J., and S. Rose-Ackerman* (eds.). Building a Trustworthy State in Post-Socialist Transition. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Kornai, J., B. Rothstein, and S. Rose-Ackerman* (eds.). Creating Social Trust in Post-Socialist Transition. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Marx, K.* Capital. London: Penguin, 1867-1894 (1978).
- Marx, K., and Fr. Engels.* The Manifesto of the Communist Party. – In: Marx, K., Fr. Engels, and Vl. I. Lenin (eds.). The Essential Left. London: Unwin Books, 1848 (1962).
- Neumann, J. von, and O. Morgenstern.* Theory of Games and Economic Behavior. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1944.
- Polanyi, K.* The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time. Boston: Beacon Paperback, 1944 (1962).
- Sala-i-Martin, X.* I Just Ran Two Million Regressions. - American Economic Review, 1997, 87 (2), p. 178 - 183.
- Schumpeter, J.* Capitalism, Socialism and Democracy. New York: Harper and Brothers, 1942.

25.VI.2007 г.